

Bewonersdag groot succes, hoe verder?

door Henk Cornelissen, LSA

De bewonersdag van 6 november jl. was de vijfde landelijke bewonersdag in successie, en tot nu toe - zowel naar bezoekersaantallen als inhoud - de meest succesvolle. Dat sociale vernieuwing voorzover het bewoners betreft, niet te stoppen of te stuiten is werd iedereen snel duidelijk. Dat ook kamerleden en bewindslieden deze manier van de dialoog en het contact met mensen aangaan, die voor hen zo vaak in de Kamer in theoretische zin het onderwerp van de discussie vormen, konden waarderen is door het LSA na afloop uit de reacties geconstateerd.

Er is dus alles voor te zeggen om hiermee door te gaan en de volgende bewonersdag te plannen. Die komt er ook, maar anders. Essentieel voor deze dagen is het informele contact tussen bewoners onderling en de aandacht van de politiek voor de problemen en successen die bij de uitvoering van sociale vernieuwing naar voren komen. Tijdens de discussies tussen kamerleden en bewoners op de laatste bewonersdag is getracht de praktische gevolgen van allerlei landelijke overheidsmaatregelen en -beleid naar voren te brengen met de bedoeling knelpunten op de politieke agenda te plaatsen en successen te prolongeren en elders toepasbaar te maken. Ook de meer abstracte elementen van sociale vernieuwing als mentaliteitsverandering en maatschappelijke verantwoordelijkheid kwamen aan de orde. Je zou kunnen zeggen dat op 6 november een begin gemaakt is met het geven van de voor sociale vernieuwing zo noodzakelijke 'feedback' uit de praktijk.

Zoals zo vaak echter met dit soort dagen dreigt iedereen daarna weer over te gaan tot de orde van de dag en loop je de kans dat bij een volgende gelegenheid dezelfde problemen weer besproken worden. Er van uit gaande dat de hardnekkige maatschappelijke problematiek in achterstandswijken waarvoor sociale vernieuwing als beleid oplossingen moet bieden, de aandacht van iedereen blijft vragen, wil het LSA in 1994 trachten de dialoog tussen bewoners en landelijke politiek te verdiepen. In '94 zijn er zowel lokale als landelijke verkiezingen. Alle

politieke partijen zijn druk aan het vernieuwen, dit zal per saldo een groot aantal nieuwe gezichten opleveren. Het LSA is bezig een groot voorstel uit te werken dat is gebaseerd op ervaringen met een Europees uitwisselingsprogramma tussen 25 steden dat ook door het LSA werd geleid (Quartiers en Crise). 15 Steden in Nederland kiezen een wijk uit hun stad waar sociale vernieuwing in uitvoering is. Er moet zoveel mogelijk sprake zijn van een integrale aanpak. In de tweede helft van 1994 en de eerste helft van 1995, wordt in elke wijk een werkbezoek georganiseerd van drie dagen voor een delegatie van 10 personen bestaande uit bewoners, kamerleden, raadsleden en beroepskrachten. De delegatieleden worden allen - behalve de kamerleden - geselecteerd uit de deelnemende steden.

Elk werkbezoek heeft een aantal vaste programma-onderdelen zoals:

- een presentatie door bewoners en gemeente en overige betrokkenen van wat er in de betreffende wijk aan de hand is en hoe men de situatie tracht te verbeteren.
- een aantal bezoeken aan de verschillende projecten in de wijk of instellingen die een rol spelen bij de uitvoering van sociale vernieuwing. Er zal voldoende tijd voor informele gesprekken met betrokkenen zijn.
- een afsluitende bijeenkomst waar de bezoekende delegatie haar bevindingen presenteert en bespreekt met betrokken bewoners uit de wijk en vertegenwoordigers van de betreffende gemeente (ambtelijk en politiek).

Elk delegatielid kiest aan het begin van het bezoek een specifiek onderwerp waarover hij/zij in de slotbijeenkomst moet rapporteren. Dit betreft onderwerpen zoals de rol en betrokkenheid van bewoners, de relatie tussen allochtonen en autochtonen, samenwerking tussen betrokken instanties, het gebruik van beschikbare regelgeving rond werkgelegenheid etc. Elk werkbezoek wordt begeleid door een onderzoeker die de belangrijkste bevindingen, knelpunten successen en mislukkingen in een verslag vast-

legt. Dit materiaal is de basis voor een eindverslag. Na afloop van deze reeks van 15 werkbezoeken wordt in de tweede helft van 1995 een landelijke bewonersdag georganiseerd waar de resultaten, conclusies en aanbevelingen van dit eindverslag aan de orde komen. Het mes snijdt bij een dergelijke combinatie van (actie-)onderzoek, training, en informatie-uitwisseling aan vele kanten:

- De deelnemers aan de werkbezoeken uit de 15 steden kunnen op een zeer intensieve manier kennis nemen van de praktijk in andere steden.
- De deelnemende kamerleden kunnen hun kennis en inzicht over de complexe problematiek van achterstanden uitbreiden en worden geconfronteerd met de consequenties van beleid in de praktijk.
- De praktijk in 15 steden wordt als het ware getoetst en bekritiseerd door collega-'deskundigen' uit andere steden.
- Het eindverslag van een dergelijke operatie geeft een goed overzicht over de praktijk van sociale vernieuwing, en kan bij evaluatie en onderzoek gebruikt worden in de andere steden.
- Een volgende landelijke bewonersdag wint aan inhoud en kwaliteit.
- De voorbereiding voor deze operatie is in gang gezet, de bewonersorganisaties die betrokken waren bij de voorbereiding van de laatste bewonersdag zullen hierover rechtstreeks geïnformeerd worden.

Bij het overlijden van Mevrouw

C.I. Dales

Minister van Binnenlandse Zaken en Sociale Vernieuwing

Op de Landelijke Bewonersdag - die door het Landelijk Samenwerkingsverband Achterstandsgebieden (LSA) onlangs in het Tweede Kamer-gebouw werd gehouden - was Minister Dales nog zeer aanwezig. In die toen nogal luidruchtige "markt-omgeving" hield zij de slot-toespraak, als het ware vanaf de zeepkist.

Nu, toch nog maar een prille zesti-ger zijnde, is zij in één klap weg, overleden.

Ook in haar manier van afscheid nemen bleek Minister Dales abrupt en eigenzinnig. Hoewel een plotselinge hartstilstand natuurlijk geen keuze kan zijn. Maar het onverwachte en abrupte is meer in haar lijn dan een "na geduldig gedragen lijden....."

Wat vaststaat is dat Minister Dales zeer sociaal en religieus-socialistisch geïnspireerd was; en wars van status quo.

Als staatssecretaris van SoZaWe (in het kort bestaande kabinet van Van Agt/Den Uyl) stond zij voor ingrijpende wijzigingen in het sociale zekerheidsstelsel, die - indien toen ingevoerd - veel menselijk en politiek leed hadden kunnen beperken. Het door haar gelanceerde "twee-trajecten-stelsel" - had mits in die periode ingevoerd - b.v. de slepende WAO-tragedie gerelativeerd. Het is dan ook geen toeval dat Minister Dales, gehoord door de Parlementaire enquête-commissie, zeer uitvoer tegen de belangenverstrengeling van de werkgevers - en werknemers-organisaties.

Zij was niet alleen wars van het corporatisme, maar ook van het mediagedoe; van het gelikte "zo-spielen-we-het-spel-toch?"

Het heeft het Haags journaal behoorlijk verward; dat overslaan van het gelikte dichtmeer- en pleisterwerk.

Juist dat onbekommerd voorbijgaan aan alle tussenliggende brood-eters sprak veel mensen bijzonder aan. Er zijn beschouwingen geweest waarin het optreden van Minister Dales als tóch populistisch en simplistisch werd benoemd.

Het is zeer betwifelbaar of dat beeld klopt. Is het niet eerder zo dat (hoe ingewikkeld veel dingen ook zijn) er inderdaad sprake is van veel overmatige bureaucratie en media-cratie?

En dan is het tegenkomen van een Minister die een hele hoop over slaat alleen maar verfrissend.

Mevrouw Dales was ook de Minister van de Sociale Vernieuwing. Zij heeft zich daar zeker voor ingespannen. Maar gegeven de randvoorwaarden waaronder het kabinet opereerde, viel hiervan maar in zeer beperkte zin wat te maken. Veeleer was het tegendeel waar: op tal van essentiële fronten werd het dagelijks leven van zeer veel mensen aangetast door allerlei maatregelen.

De Sociale Vernieuwings formule bleef daardoor te zeer hangen Of Dales dat zo gewild heeft? Natuurlijk niet, compassie-vol als zij was, voelde zij zich thuis bij het adagium "de onderkant optillen". Maar ook - en dan hebben we écht iets te pakken van Minister Dales,

zij doorzag het corporatisme; zij doorzag de bureaucratie; zij doorzag de medi makers, maar zij doorzag ook de gewone man en vrouw. Dales wist dat op alle niveaus "keizers zonder kleren" rondlopen; en terecht had ze daar geen compassie mee.

Vast staat dat het thema van deze MO/Samenlevingsopbouw veel weergeeft van wat Minister Dales van waarde vond.

Zij mag rusten. Wij gaan door en nemen haar onverstoortbaarheid in het streven naar een actieve democratie en rechtvaardige herverdeling mee.

Redactie MO/Samenlevingsopbouw.

Slottoespraak

Landelijke Bewonersdag Sociale Vernieuwing 1993

door mevrouw C. I. Dales, minister van Binnenlandse Zaken

Mensen,

Over sociale vernieuwing kun je zingen. Zegt dat niet genoeg? Commercieel misschien niet interessant genoeg om ermee "met stip" de "Top 50" binnen te komen, maar u en ik weten wel beter. Sociale Vernieuwing is van ons. U en ik weten wat het inhoudt, wat de waarde ervan is. Dat pakt niemand ons af. Aan u, en aan al die andere mensen die met de mouwen opgestroopt "sociale vernieuwing" in de praktijk brengen, hoeven ze niet meer te vertellen. U neemt zelf het heft in handen. Gelijk heeft u: niet denken maar doen. Prima. Ik kan het met u over uw stad, uw dorp, uw wijk hebben. Waar het allemaal gebeurt. Over uw gemeente, waarvan de bestuurders samen met u heel concreet aan het werk zijn. Misschien kom ik dan ook nog toe aan wat het rijk doet, we zien wel.

Vrij zijn

"Stadslucht maakt vrij". Het is een oud gezegde. We moeten er alles aan doen om te voorkomen dat dit gezegde zijn waarde verliest. Vrijuit kunnen ademen in de stad is namelijk geen vanzelfsprekendheid meer. En dat bedoel ik in meerdere opzichten. Vandaag de dag is het niet alle stadsbewoners gegeven om zich in gelijke mate vrijelijk te kunnen ontplooiën. Velen kost het al genoeg moeite om hun hoofd boven water te houden. Zij zijn niet eens bij machte om te kunnen genieten van alles wat de stad te bieden heeft om het leven extra aangenaam te maken. De stad biedt werk, maar zeker niet voor al zijn burgers. De stad biedt onderwijs, maar van een leien dakje gaat dat in de steden zeker niet. De stad biedt huisvesting, maar ook daar schort nog het nodige aan. De stad biedt cultuur, maar lang niet voor iedereen bereikbaar. Kortom, de stad heeft veel te bieden, maar daarmee is niet gezegd dat dat alles ook iedereen in de stad in de schoot valt. In de stad kan het voorkomen dat bewoners, die hemelsbreed nog geen 100 meter van elkaar af wonen, "hun" stad wel met hemelsbreed verschil wat hun levenssituatie betreft wonen. En

dat kan steden gigantisch onder spanning zetten. Steden zijn de kernen van onze samenleving. Die functie kan in gevaar komen als we niet oppassen.

Vitaliteit en dynamiek

Als steden, dorpen en wijken vitaliteit en dynamiek missen, dan is er heel wat mis. Het zou kunnen betekenen dat we in Nederland niet alleen tweedeling in de steden krijgen, maar ook nog eens twee soorten steden: steden met een goed en steden met een slecht imago. In een klein land als Nederland mag dat niet gebeuren. Moeten we optimistisch of pessimistisch zijn over de toekomst van onze steden? Je zou daar wat gemengde gevoelens over kunnen hebben. Steden en hun omliggende gemeenten groeien naar elkaar toe. Letterlijk, want bijvoorbeeld Den Haag en Voorburg lopen zo in elkaar over. Figuurlijk ook, want bestuurlijke grenzen vervagen. Er is sprake van een groeiende samenbinding van stad en ommeland. Dat kan ertoe leiden dat lusten en lasten meer gespreid gaan worden. Het zal betekenen dat de centrumstad zelf ruimer adem kan halen. Het kost tijd om daarvan ook het daadwerkelijk profijt zichtbaar te krijgen, maar het begin is er.

Samen beheren

Ik zie ook dat steeds meer partijen met elkaar de zorg en verantwoordelijkheid delen voor het beheer van hun gezamenlijk domein. Dat is een kwestie van wennen, maar ook hier wordt duidelijk dat het bestuur van de stad in zijn beheerstaak er niet meer alleen voor staat. Daar staat tegenover, toch nog, het feit dat in delen van de steden problemen zich blijven ophopen. Daar hebben burgers niet alleen hun handen vol aan hun eigen problemen maar krijgen ze ook nog eens - soms met bakken vol - problemen over zich heen die anderen veroorzaken: drugsoverlast, discriminatie, verloedering van de buurt, en zeker ook niet te vergeten: bureaucratie. Die mensen mogen we niet in de kou laten staan. Met gezamenlijke inzet hoeft dat ook niet te gebeu-

ren. En u bewijst dat. Het zijn ook juist burgers die zelf initiatieven nemen, zelf aan de bel trekken, om hun directe leefomgeving weer de moeite waard te maken. En het stadsbestuur weet daarop in te spelen, ondersteunt waar nodig, stimuleert, brengt partijen bij elkaar. Gemengde gevoelens dus. We moeten ons zorgen blijven maken. We hebben nog heel wat voor de boeg. Maar blijven zingen!!

Initiatieven

Bestuurders van de stad reageren op acties, ideeën, voorstellen van burgers. Bestuurders worden uitgedaagd om achter hun bureau vandaan te komen. Het kost moeite, is wennen, maar ik zie het om me heen gebeuren. En zo hoort het, want anders slaag je er niet in de functies die de gemeente heeft waar te maken. Om welke functies, welke belangrijke kenmerken gaat het dan. Vijf stuks:

- platformfunctie
- de functie van dienstverlener
- gezagsdrager
- bestuurlijke partner
- innovatieve functie.

Laat ik er wat beelden bij geven. De gemeente brengt verschillende partijen - burger, middenveld en de private sector - op een onderwerp bij elkaar om een optimale aanpak van een probleem van de grond te krijgen. Ik hoef u dat niet nog meer uit te leggen, want u merkt dat al. Dienstverlening. Als ik u het begrip "lokettenleed" noem, dan weten we denk ik goed waar we het over hebben. Gemeenten werken er hard aan om deze functie te verbeteren. De gemeente als gezagsdrager. Laten we dat maar de functie van politie-agent noemen: de zorg voor veiligheid, naleving van afspraken die we met elkaar gemaakt hebben, bescherming van burgers. Bestuurlijke partner? Gemeenten zijn partners van het rijk en de provincie. Bepaalde taken kunnen alleen in samenwerking uitgevoerd worden. Dat kan overigens ook betekenen dat gemeenten als belangenbehartiger voor haar burgers opereert richting andere besturen. En tot slot de innovatieve functie. Het gemeentebestuur staat het dichtst bij de bur-

ger, dat moet ook. Dat is dan ook de beste positie om nieuwe ideeën te ontwikkelen, uit te proberen, om problemen aan te pakken. Problemen die soms heel hardnekkig blijven doorzetten omdat gedacht wordt dat je ze met oude methoden kunt oplossen. Vijf functies, dames en heren, die, als ze goed worden uitgevoerd, aan de relatie tussen burgers en hun bestuur een nieuwe inhoud geven. Functies die garant staan voor twee-richtings verkeer, die er voor zorgen dat naar elkaar geluisterd wordt. Als gemeentebestuurders naar die functies handelen, dan gaat niet meer op wat burgemeester Van Thijn eens heeft gezegd, namelijk dat er in Nederland mompelend bestuurd wordt.

"Praat eens goed met elkander; ik weet dat het anders kan. Dat spaart sociale recherche en geeft weer speek in de pan"

Zo maar een van de coupletten die vandaag gezongen zijn. Maar veelzeggend. Weet u, over sociale vernieuwing kunnen we met elkaar filosoferen. We kunnen er nota's over schrijven, vele vergaderingen aan wijden. Nee dus, sociale vernieuwing is doen, handen uit de mouwen, zweet op je voorhoofd. Sociale vernieuwing is anders met elkaar omgaan, open en direct. Samen, zelf verantwoordelijkheid nemen. Besturen dwingen - ook de rijksoverheid - om te luisteren, partij te kiezen, niet tegenover, maar naast en achter de burger staan, eigen regels en belangen opzij durven zetten. En dan ook niet problemen in stukjes hakken, die stukjes op afzonderlijke bordjes leggen en dan maar afwachten hoe ieder met zijn deeloplossing komt. Want dan zal er weer vergaderd moeten worden om die deeloplossingen op elkaar kort te sluiten. Kortom, wat we al te lang gedaan hebben. Nee, zaken onorthodox aanpakken. Alleen zo kunnen we de zeer hardnekkige problemen te lijf gaan.

Resultaat? Nou en of, zoals we vandaag horen en zien. Wat is er niet allemaal in beweging gezet!! Rond arbeid en scholing, wijkbeheer, welzijn en zorg. De "zingende banenpooler" heeft het ons op zijn manier laten weten. En we zien hier om ons heen. Veel projecten gaan over de verbetering van de dagelijkse leefomgeving.

De onderwerpen "veiligheid" en "vuiligheid" kort gezegd. En wat mij opvalt, is dat bewoners daarbij op een nieuwe manier betrokken zijn. Bewoners hebben veelal een belangrijke en verantwoordelijke rol toegedeeld gekregen. Burgers worden aangesproken op hun verantwoordelijkheden. Budgetten worden gedecentraliseerd naar wijken, gemeentelijke diensten stellen zich ook werkelijk als dienstverleners op, en - eigenlijk op de eerste plaats - bewoners investeren samen in hun wijk of straat. Succesjes om trots op te zijn. Kleine succesjes en grote successen. Honderden inmiddels, zoals de projectenbanken bewijzen.

Dan toch ook nog enkele opmerkingen over de rol van het rijk. Burgers en gemeentebestuurders gaan anders met elkaar om. Burgers verwachten dat ook van hun bestuurders. Nu zijn de gemeentebestuurders de voorposten van de overheid. Eerder had ik het over de partner-functie van de gemeente. Zoals de burger van zijn gemeente ondersteuning, vertrouwen, goede dienstverlening en bescherming verwacht, zo geldt dat ook in het verkeer tussen gemeentelijke overheden en het rijk.

Gemeenten verwachten van de rijksoverheid dat zij worden ondersteund om die vijf functies die ik genoemd heb te kunnen waarmaken. Wat betekent dat voor het rijk? In de allereerste plaats niet denken dat je vanuit Den Haag alles wel kunt regelen en de problemen in het land kunt oplossen. Dat vergt een andere denk-houding, vereist een andere instelling van het rijk. Daar wordt aan gewerkt, neemt u dat van me aan. In de tweede plaats. Geen woorden maar daden!! Dus de gemeenten instrumenten geven om meer verantwoordelijkheden te kunnen nemen en deze dan ook te kunnen waarmaken richting de burger. Bestuurlijke instrumenten, financiële instrumenten. De "gouden koorden" laten vieren. Regels afschaffen. In de derde plaats. De gemeente ontlasten van werk dat zoveel tijd en energie kost dat het werk dat bij die vijf kernfuncties voort vaak maar half gedaan kan worden. Dat betekent dus taken en bevoegdheden anders verdelen, bijvoorbeeld zoals nu gebeurt door sterke regiobesturen te maken.

"Faciliteren" houdt dus in dat het rijk voorwaardenstellend opereert, zodat gemeenten meer mogelijkheden krijgen om te werken aan oplossingen op maat. Daarom dus Tijdelijke Wet stimulering sociaal vernieuwing die op 1 januari 1994 in werking treedt.

Tenslotte

Ik heb u laten zien dat sociale vernieuwing een enorme omwenteling vraagt in het denken en doen van de overheid, van maatschappelijke organisaties en van burgers. Ik heb ook duidelijk gemaakt dat ik vind dat deze omwenteling van het allergruotste belang is, om problemen effectief te lijf te kunnen gaan, en om de betrokkenheid van burgers bij hun bestuur te waarborgen. Om deze ontwikkelingen gaande te houden blijft de inspanning van iedereen nodig.

Ik wil eindigen met een goede raad. Eerst voor de hier aanwezige politici, en dat geldt natuurlijk ook voor ambtenaren, die op rijksniveau het beleid maken. Wanneer mensen ergens in het land nieuwe oplossingen voor problemen trachten te vinden, probeer dan uw eerste reactie - "Kan dit eigenlijk wel?" - te onderdrukken. Kijk naar het concrete probleem en de mensen waar het om gaat, en overweeg dan of en op welke manier u zulke oplossingen kunt ondersteunen. En dan mijn raad aan de bewoners. U bent als georganiseerde bewoners al lang bezig met zelf keuzes te maken over uw leefomgeving. Uw gemeente heeft met sociale vernieuwing meer ruimte gekregen om daarop in te spelen. Ik hoop en verwacht dat u, bewoners, uw gemeente op die verantwoordelijkheid zult blijven aanspreken. Want om u gaat het tenslotte. U bent de motor die de vernieuwing op lokaal niveau op toeren kan houden. Door te blijven uitdagen, door bestuurders op hun verantwoordelijkheden te blijven aanspreken, door geen genoeg te nemen met doodoeners. "Het uithoudingsvermogen van bewoners is groter dan dat van de politiek". De voorzitter van het LSA heeft het treffend gezegd. Daar valt niets meer aan toe te voegen. (toespraak van 6 november j.l.)

□

m w 4 Pi

